

CHIẾN LƯỢC ẤN ĐỘ DƯƠNG - THÁI BÌNH DƯƠNG CỦA ANH: TIỀN THOẢI LƯƠNG NAN TRONG VẤN ĐỀ UKRAINA?*

ARIEL BELAISCH**

Tháng 3-2025, Hải quân Hoàng gia Anh đã lên kế hoạch chuẩn bị triển khai chiến hạm HMS Prince of Wales tới Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Hoạt động này nhằm mục đích “xoay trục” trong chính sách đối ngoại của Anh đối với khu vực này, được đưa ra trong “Đánh giá tổng hợp về an ninh, quốc phòng, phát triển và chính sách đối ngoại”, còn gọi là “Đánh giá tích hợp” (Integrated Review - IR) công bố năm 2021. Sự chuyển hướng trong chính sách đối ngoại của Anh sang khu vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương được thể hiện qua một số hoạt động như: Ký kết Thỏa thuận quốc phòng ba bên giữa Anh, Australia và Mỹ (AUKUS), tham gia Đối tác đối thoại đầy đủ của ASEAN (tháng 8-2021), gia nhập Hiệp định Đối tác toàn diện và tiến bộ xuyên Thái Bình Dương (CPTPP) (tháng 3-2021, có hiệu lực vào tháng 12-2024). Tuy nhiên, “cú sốc” Ukraina đã đặt ra câu hỏi về định hướng địa chính trị

của Anh, buộc Anh phải chuyển sự chú ý trở lại Ukraina và châu Âu. Do sự cạnh tranh trong lịch sử với Nga, cam kết của Anh với Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây Dương (NATO), sự gắn bó với các nguyên tắc lớn của trật tự quốc tế và mối quan hệ đặc biệt với Mỹ, Anh đã định hướng lại phần lớn chính sách quốc phòng, trong đó tập trung huy động nguồn lực và phương tiện quân sự để hỗ trợ Ukraina. Năm 2023, Anh cập nhật bản đánh giá mới, trong đó khẳng định khu vực châu Âu - Đại Tây Dương là ưu tiên trong chính sách quốc phòng và đối ngoại của Anh. Như vậy, trong bối cảnh cuộc chiến Nga - Ukraina đang tiếp tục diễn ra, liệu Anh có “xoay trục” về phía Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương không?

Ưu tiên hỗ trợ Ukraina và khu vực châu Âu - Đại Tây Dương

Trong IR-2021, xu hướng “xoay trục” về phía Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương của Anh đã được xác định rõ. Tuy nhiên, chiến dịch quân sự đặc biệt của Nga tại Ukraina năm 2022 đã làm đảo ngược xu hướng này, thay vào đó, Anh tham gia nhiều hơn vào các vấn đề châu Âu. IR-2023 tiếp tục nêu rõ “ưu tiên trước mắt và cấp bách nhất của Anh là hỗ trợ tự vệ và khôi

* Viện Nghiên cứu quốc tế và Chiến lược của Pháp (IRIS), <https://www.iris-france.org>, ngày 25-4-2025

** Chuyên gia phân tích chiến lược quốc tế, chuyên ngành Địa chính trị thuộc IRIS

phục chủ quyền cũng như toàn vẹn lãnh thổ của Ukraina”. Và thực tế, Anh trở thành quốc gia đóng góp lớn thứ ba cho Ukraina (sau Mỹ, Đức), với viện trợ ước tính lên tới 14,8 tỷ euro. Không giống Pháp chỉ tập trung hỗ trợ quân sự vào các khu vực được xác định rõ, Anh hỗ trợ toàn diện cho Ukraina. Tháng 3-2025, Thủ tướng Anh đã công bố gói viện trợ mới trị giá 2,7 tỷ euro, trong đó Anh sẽ cung cấp tên lửa hành trình tầm xa (Storm Shadow), tham gia huấn luyện quân đội (Chiến dịch Interflex, huấn luyện phi công F16...), bàn giao một số xe tăng chiến đấu (Centurion), và sớm cung cấp hai tàu săn mìn cho hải quân Ukraina. IR-2023 cũng đề cập rõ sự tái hợp của Anh với châu Âu, nhấn mạnh tầm quan trọng của Cộng đồng Chính trị châu Âu mới (được Pháp đưa ra vào năm 2022). Những nội dung trên đã định hình chính sách ngoại giao của Anh theo hướng củng cố vị thế tại châu Âu và thống nhất các sáng kiến của phương Tây đối với cuộc xung đột ở Ukraina. Do vậy, Anh đang dần xác định lại vai trò quốc tế của mình bằng cách kiên quyết theo đuổi lập trường của châu Âu trong việc quản lý xung đột ở Ukraina. Đáng chú ý, sự kiện này diễn ra song song với việc Tổng thống Mỹ D.Trump trở lại nắm quyền và đã gây ra mức độ bất ổn nhất định trong mối quan hệ xuyên Đại Tây Dương, khiến sự thống nhất của châu Âu càng trở nên quan trọng hơn đối với Anh. Đối mặt với lập trường đòi hỏi khó đoán của Tổng thống D.Trump, đặc biệt là về NATO và sự ủng hộ dành cho Ukraina, Anh đang tìm cách củng cố nền tảng châu Âu để duy trì sự ảnh hưởng và đảm bảo cách tiếp cận đối phó với Nga.

Chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương được chuyển hướng sang dài hạn

Trong bối cảnh Anh điều chỉnh lại các nguồn lực ngoại giao và quốc phòng hướng về châu Âu, chiến lược Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương sẽ bị đẩy xuống vị trí thứ hai trong các ưu tiên về chính sách đối ngoại. Vậy, động thái “xoay trục” bị trì hoãn trong ngắn hạn và trung hạn liệu có bị hủy bỏ?

Nhìn lại lịch sử, bất kỳ quốc gia phương Tây nào muốn duy trì vị thế là một cường quốc đều phải hướng tới Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Mỹ bắt đầu thực hiện chiến lược “xoay trục” từ thời cựu Tổng thống B.Obama, và đến nay vẫn tiếp tục bất chấp cuộc xung đột ở Ukraina. IR-2023 nêu rõ, Anh muốn đóng vai trò lãnh đạo các vấn đề toàn cầu trong thế kỷ XXI; thừa nhận Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương là khu vực có thể chứng kiến sự nổi lên của các cuộc khủng hoảng, thậm chí còn nghiêm trọng hơn cuộc khủng hoảng ở Ukraina; đánh giá Nga là mối đe dọa trực tiếp nhất đối với trật tự quốc tế và an ninh của Anh, trong khi Trung Quốc lại được coi là “đối thủ có hệ thống” có khả năng đe dọa đến lợi ích của Anh. Những cân nhắc này cho thấy, Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương vẫn là khu vực ưu tiên trong chính sách đối ngoại của Anh trong thời gian tới.

Việc ưu tiên khu vực châu Âu - Đại Tây Dương có vẻ chỉ là kế sách tạm thời trong ngắn hạn, và xu hướng nghiêng về Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương vẫn sẽ là chiến lược dài hạn trong chính sách đối ngoại của Anh. Việc Anh triển khai chiến hạm tới Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương trong những tháng

tới là minh chứng cho thấy Anh vẫn quan tâm đến khu vực này, xem đó là tín hiệu gửi đến các đồng minh (Nhật Bản, Australia và Hàn Quốc) và các đối thủ (đặc biệt là Trung Quốc). Tương tự như vậy, tư cách thành viên CPTPP cho phép Anh thể hiện mình là một nhân tố tích hợp, đóng vai trò quan trọng và lâu dài trong cấu trúc khu vực này.

Tuy nhiên, nửa sau của thập niên 2020-2030, Anh sẽ phải đưa ra những lựa chọn và đánh đổi, cả về mặt ngân sách, chính trị cũng như vận hành chiến lược. Ngay cả khi các cuộc đàm phán về cuộc khủng hoảng ở Ukraina đang diễn ra có thể dẫn đến một thỏa thuận ngừng bắn trong những tháng tới, song Anh vẫn sẽ tiếp tục can dự vào Ukraina trong nhiều năm nữa, nếu không muốn nói là nhiều thập kỷ, để hỗ trợ công cuộc tái thiết đất nước và tăng cường năng lực quân sự theo định dạng tương thích với NATO.

Vì vậy, nếu câu hỏi đặt ra là liệu Anh có phải lựa chọn giữa châu Âu với Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương không thì câu trả lời là: Không! Động thái hướng về châu Á của Anh nằm trong cuộc dịch chuyển lịch sử rộng lớn hơn, đó là sự dịch chuyển trọng tâm của thế giới về khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Cuộc chiến của Nga với Ukraina đánh dấu sự trì hoãn của chiến lược “xoay trục” này, nhưng điều đó không đồng nghĩa với việc sẽ dừng lại hoàn toàn. Về lâu dài, Anh sẽ hướng đến khu

vực Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương, nhưng trong ngắn hạn và trung hạn, chính sách đối ngoại của Anh nhất thiết phải hướng tới khu vực châu Âu - Đại Tây Dương. Nhiều khả năng cuộc khủng hoảng ở Ukraina sẽ đóng vai trò “bàn đạp” để Anh thành công hoàn thành chiến lược “xoay trục” sang Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Một mặt, việc tăng ngân sách quốc phòng sẽ dẫn đến tăng nguồn lực, cho phép Anh tăng cường năng lực quân sự. Mặt khác, động thái mới trong quan hệ với châu Âu sẽ mang lại cho Anh nhiều ảnh hưởng hơn trong các vấn đề đa phương và giảm bớt sự cô lập về ngoại giao. Cuối cùng, vai trò hàng đầu của Anh trong việc giúp đỡ Ukraina và sự phản đối Nga sẽ giúp Anh củng cố vị thế lãnh đạo của mình trên trường quốc tế. Cuộc khủng hoảng Ukraina, cũng như những tác động gián tiếp của nó, có thể hỗ trợ việc tái định vị chiến lược của Anh ở Ấn Độ Dương - Thái Bình Dương. Bằng cách tận dụng uy tín này, Anh có thể củng cố quan hệ với các quốc gia truyền thống như Malaysia, Philippines, đồng thời tìm cách hạn chế ảnh hưởng của Nga trong khu vực. Sự xích lại gần nhau giữa Ấn Độ với châu Âu và Anh, vốn đã được xác định là một ưu tiên trong IR-2023, sẽ trở thành một phần của logic tái cân bằng chiến lược trước những thay đổi đang diễn ra trong khu vực ■

TRƯỜNG SƠN tóm lược và giới thiệu